

Wanneer geboren? Waar? Gewoond?

Ik ben op acht september 1948 opgekomen in Blerick. Ik had reeds verzocht om bij de Genie geplaatst te worden, maar dat was niet gelukt. Ik heb in Blerick eerst de algemene infanterie opleiding gevolgd. Daarna is het mij toch gelukt om bij de genie geplaatst te worden. Ik ging naar de Kromhoutkazerne in Utrecht voor de kaderopleiding. Daar heb ik onder andere gezeten met Donkers, Wilke, van Raay en Van Hilst. Van daaruit ben ik naar Soesterberg gegaan en als laatste ben ik in Vught geplaatst geweest. Hier maakten wij, de kaderleden, kennis met onze jongens.

Het is overigens maar goed dat ik niet bij de infanterie gebleven ben. Die jongens gingen na zes weken opleiding gelijk naar Java. Hun voorgangers hebben ze daar in de meeste gevallen niet eens gezien. Die zaten al op de boot toen zij aan land gingen. Ze kwamen daar, nauwelijks opgeleid, in een gebied wat ze totaal niet kenden maar waar wel flink gevochten werd. Sommige van de oude jongens waren vlak voor het vertrek van het schip gehaald en weer aan land gebracht. Die moesten ineens toch blijven. Die waren natuurlijk niet echt gemotiveerd om te vechten.

Ze vielen met de neus in een pakje boter. Mijn lichtingsgenoten zijn onder andere tijdens de Tweede Politionele Actie ingezet. Onder deze groep zijn flink wat doden gevallen. Dat kwam ik aan het einde van mijn tijd op Java te weten. Ik liep toen in Batavia en zag ineens drie kameraden die ik van de opleiding uit Blerick kenden. Die hadden samen gevochten en waren gezworen kameraden geworden. Van hen heb ik gehoord hoe het de infanteristen is vergaan waarmee ik samen in Blerick had gezeten. Ik was maar al te blij dat ik voor de genie had gekozen.

Vanuit Soesterberg hebben we nog de Indische Gevechtsopleiding gedaan. Dat duurde slechts een dag of twee. Dat was in de omgeving van Den Bosch. We stonden aan het Willemskanaal. Deze moesten we compleet bepakt met ons wapen en pukkeltje over zwemmen. In die omgeving oefenden we ook in het patrouille lopen. De instructeur had gezegd om nooit direct te schieten. We moesten gewoon om ons heen kijken en rustig blijven. We gingen lopen en op een gegeven moment zagen we een stelletje bewapende mannen lopen. Ging er een schot af. Had een van onze jongens toch geschoten. Het zal de spanning wel geweest zijn. Hij liep vlakbij onze Indische instructeur, die hij zijn veldpet van zijn hoofd had geschoten. De instructeur raapte zijn pet op en draaide zich rustig om. 'Bedankt', zei de instructeur, 'je hebt ons allemaal verraden.' Dat was de enige reactie die hij gaf.

We hadden natuurlijk een verscheidenheid aan jongens qua achtergrond. Velen kwamen uit de stad, Rotterdam, Amsterdam en uit Den Haag. Er kwamen ook jongens zo van het platteland. Die hadden voor het eerst in een trein gezeten op de dag van hun opkomst. Ik kende een jongen die had nog nooit een handdoek voor zichzelf gehad.

Mijn ouders keken wat laconiek tegen mijn vertrek aan. Alleen mijn vriendin was natuurlijk erg verdrietig en bezorgd. Mijn ouders waren erg rustig. Wees voorzichtig zeiden ze. Ik maakte mijzelf ook niet ongerust. Toch is dat achteraf gezien een beetje kortzichtig geweest. Niet alleen van mij. Dit gold ook voor anderen. Iedere dag stond er namelijk in de krant wel een lijstje met namen van jongens die in Indië gesneuveld waren. Dat wist je wel, maar je was er niet bewust genoeg mee bezig. Misschien komt dat ook omdat we de oorlog net achter de

rug hadden? Uit die oorlog waren ook mensen niet teruggekeerd, bijvoorbeeld uit de concentratiekampen of mensen die met de Arbeitseinzats in Duitsland waren geweest. Er gingen heel veel jongens in de tijd naar de Oost. Alleen al in een klein deel van de straat waar ik woonde, waren in die tijd acht man in Indië. Daarvan ben ik er trouwens zeven tegengekomen op Java!

Niet iedereen kwam terug van inschepingsverlof. Bij ons zat een jongens wiens vader een of andere fabriek in Brabant had. Ik begreep dat hij doorgesluisd is naar België. Na het laatste appel in Vught reden we met de vrachtauto's naar Den Bosch waar we op de trein stapten. De verdere reis naar Rotterdam verliep wel wat chaotisch. Met name in Rotterdam. We reden door een industriegebied en daar was er sprake van een aantal opstootjes. Mensen riepen naar je dat je uit de trein moest springen. 'Je gaat toch niet naar Indië. Spring gewoon van de trein. Het heeft toch allemaal geen nut meer.' Het was dus duidelijk wat zij wilden. Daar waren wij echter totaal niet mee bezig. We waren gewoon nog groentjes. Wij gingen gewoon verder.

Voordat iedereen aan boord van de Volendam was, was de middag al bijna om. Langzaam kwam de boot los van de kant en gingen we op weg. We werden het eerste stukje begeleid door allerlei kleine bootjes. We kwamen bij Hoek van Holland aan toen het reeds schemerde. Daar zou Netty, mijn vriendin, staan. Die heb ik niet meer kunnen zien vanwege de invallende duisternis. Bij De Hoek werd ter ere van het vertrek voor ons nog vuurwerk afgestoken. Daarna gingen we in het donker de Noordzee op en eer dat je dan weer wakker wordt zit je al ter hoogte van Frankrijk. Het eten aan boord was goed. Af en toe gooiden we wat uit de patrijspoort. De haaien wachtten nu nog op ons in de hoop dat we nog een keer langskomen.

De reis verliep verder rustig. Aan boord van de Volendam werden we met wat lessen verder voorbereid op Java. We hebben toen nog een paar keer van functie gewisseld. Ik was op een gegeven moment zelfs Brenschutter. Ik had nog nooit een bren van dichtbij gezien. Tevens werd er door Indische jongens regelmatig wat muziek gemaakt met een bandje. Verder werden er bokswedstrijden georganiseerd om ons te vermaken. En natuurlijk de Volendamse kermis en het Neptunesfeest.

Bij Sabang werd het schip in de haven afgemeerd. Dit duurde langer dan gepland waardoor er minder tijd voor ons bezoek overbleef. Eenmaal aan land werden we bestormd door kooplui die ons van alles wilden verkopen. De hele stad was bijna één winkel. We hebben nog een kampong bezocht maar dat viel tegen. Het was een rotzooitje. Mensen liepen halfnaakt rond en bedelden en zeurden continu. Zelfs oudere mensen bedelden om snoep. Het strand viel wat tegen, alleen maar rotsen en verder niets te zien. De regenbuien die over ons heen kwamen waren niet echt bevorderlijk voor de feestvreugde. De aardigheid was er gauw af maar het was leuk weer eens aan land geweest te zijn.

Via de westkust van Sumatra reisden we verder. Na een stop bij Padang, waar de jongens met sloepen van boord waren gegaan, kwamen we uiteindelijk in Tandjong Priok aan. De reis werd vervolgd met de trein. De reis met de trein was als een sprookje. Voor diegene die het niet heeft meegemaakt was het haast niet uit te leggen, zo mooi vond ik mijn eerste kennismaking met Java.

Al vrij vlot na aankomst in Bandoeng kreeg ik de opdracht bij Tjiperai een nieuwe betonbrug naast een bestaande brug te maken. Ik kreeg van de commandant wat eigen inlands personeel toegewezen. Ik had een eigen baboe voor het eten en een andere voor het wassen van de

kleding. Ik had tevens twee jongens (djongos) voor de kleine klusjes: een knul van één jaar of 15 en één van 8 jaar.

Op maandag vertrokken we iedere week vanuit Bandoeng, waar we het weekend doorbrachten, naar Tjiperai. Dan had ik voor de hele week spullen meegenomen, waaronder het eten. In het begin van de week gaf ik de baboe al het eten wat ik bij mij had. Dat was onder andere een zak rijst en wat andere etenswaren. Vervolgens kreeg zij de opdracht hier de hele week iedereen mee van eten te voorzien. Hoe ze het regelden mochten ze zelf bepalen, ik wilde er geen geouwehoer over horen. Dat had ik van de oude hap geleerd. Dat werkte prima.

Wij hadden altijd heel goed en voldoende te eten. Aan de overkant van de straat waar wij in Tjiperai woonden was dat een heel ander verhaal. Daar moesten de mensen met bijna niets rond zien te komen en 'iedere roepia omdraaien' voor die uitgegeven werd. Daar schaamde je je wel eens voor. Het verschil tussen arm en rijk kwam dan wel heel dichtbij.

Op een gegeven moment vroeg de baboe in Tjiperai aan mij of ik doeken voor haar kon regelen. Ze had blijkbaar wat poetslappen nodig. Ik wist helemaal niet of wij dergelijke doeken hadden. De baboe vertelde dat ze vaak oude legerkleding als doeken gebruikten. Die lagen in Tjimahi in een van de loodsen, aldus de baboe. Zij wist precies welke dat was! In Tjimahi stapte ik daarom naar Sld Soonius, de foerier en een goede bekende van mij. Die gaf mij toestemming om te pakken wat ik nodig dacht te hebben. Ik pakte een leuk stapeltje van dat spul mee en gooide die in mijn autootje. De baboe was hier erg gelukkig mee. Later had ik in de gaten waarom. Bleek dat ze met een deel van de oude lappen kleding nieuwe kledingstukken had genaaid. Ze zocht de mooie delen eruit. Die werden weer gewassen en gestreken. Ik zag ineens allerlei kindertjes in legergroene broekjes lopen. Of een baboe met een legergroene BH. Dat was voor de baboe een aardige bijverdienste. Daarom wilden die vrouwen altijd voor ons werken. Werken bij de Nederlandse militairen betekende als je handig was dat je altijd iets bij kon verdienen.

Onze baboes waren altijd van alles op de hoogte. Waar zij hun informatie vandaan haalden? Je kon onze geheim dienst net zo goed opdoeken. Wij kwamen later terug van Nieuw Guinea op Java. We waren via Soerabaja en Batavia gereisd. Uiteindelijk eindigden we weer in Tjimahi. Na mijn aankomst kwam er een baboe die ik uit Tjikampek kende naar mij toe. Of ze weer voor mij mocht werken. Ze vertelde dat zij al weken wist dat wij onderweg waren en in welke plaatsen wij op onze terugreis geweest waren.

Voordat we op maandag naar Tjiperai vertrokken moest ik zorgen dat we voor die week huzaren ter beveiliging meekregen. Bij de AAT haalde ik een chauffeur op die ons eveneens voor de hele week ter beschikking zou staan. Dat was altijd de lichtst gestrafte chauffeur die zij hadden. Dat zegt al voldoende hoe het er bij de AAT aan toe ging. Er waren meestal een aantal mensen uit de lokale bevolking die ook naar Tjiperai meewilden. Wanneer zij met ons mee in de colonne konden rijden was dat de meest veilige manier van verplaatsen op Java. Met de huzaren werd dan onderhandeld over de vergoeding die betaald moest worden. Nadat ze het onderling eens waren, konden deze mensen instappen en meerijden.

Nadat we aangekomen waren en we ons hadden geïnstalleerd, kwam de voor die week toegewezen AAT-chauffeur naar mij toe. 'Joop, heb je nog wat te doen voor mij?' Aangezien wij alles reeds ter plekke hadden wat wij nodig hadden, had ik verder geen taak voor hem. 'Nou, dan ga ik maar. Ik meld mij vanavond weer terug bij je.' Ging hij de hele dag mensen rijden naar Bandoeng. Dat mocht natuurlijk niet, want zonder huzaren mocht je niet door het

gebied verplaatsen. Je had altijd huzaren bij je ter beveiliging. Daar trokken die AAT chauffeurs zich niets van aan.

De chauffeur ging bij Aloeng Aloeng bij de bushalte staan. De mensen betaalden hem ongeveer de helft van wat ze normaal voor een buskaartje naar Bandoeng betaalden. Dat deed hij voor zijn vrienden die in de bajes zaten, zei hij tegen mij. 'Die moeten toch ook een biertje kunnen drinken.' Het voordeel hiervan was wel dat onze post regelmatig naar Bandoeng werd gebracht.

Je mocht geen hout vervoeren op Java, behalve de genie. Dat was ter bescherming van de bossen. De genie had een document als bewijs dat zij hout mochten vervoeren. Daar werd gebruik én misbruik van gemaakt. Hout is natuurlijk interessant handelswaar en volop aanwezig. Dus waren er mensen die belang hadden om hout te laten vervoeren. Dan werd iemand van de Genie betaald om hout op zijn militaire voertuig te laten vervoeren. Dat was een leuke bijverdienste.

Mijn ploegje in Tjiperai bestond onder andere uit Cees Broere, Theo de Reus en ene Tom uit Amsterdam. We sliepen vlakbij de huzaren. We hadden een huisje met een stenen muurtje van ongeveer een halve meter hoog uitgekozen als slaapverblijf. We kozen nooit voor een huisje die alleen van bilik was. De stenen muur was onze bescherming tegen geweervuur. We zaten in het gebied van de Darou Islam, dus we moesten voorzichtig zijn. 's Nachts hoorde je wel eens wat 'vuurwerk' in de omgeving. Dat waren de mannen van de Darou Islam. Waar vandaan ze schoten wist je niet, zolang je de kogels maar niet om je oren hoorde vliegen was het goed. We hebben een keer 's ochtends een dode man langs de kant van de weg gevonden. Hij lag half onder de bladeren, zonder hoofd. Die lag 'netjes' naast zijn lichaam. Dat was een voorbeeld van het optreden van de Darou Islam ten opzichte van de lokale bevolking. Een afschrikwekkend voorbeeld voor de anderen, zeg maar.

Een keer hoorde we dat in de verte licht geschoten werd. Cees Broere zei tegen mij dat hij even naar de auto moest omdat hij toch even de bren wilde controleren. Hij heeft een paar keer geprobeerd of de bren gebruiksgereed was en wilde vuren. Het wapen weigerde telkens. Toen waren we gauw weg. We hebben vliegenvlug alles ingepakt en we zijn zo snel mogelijk teruggegaan naar Bandoeng. Bleek dat de slagpin was gebroken. **(Ondanks de aanwezigheid van de huzaren voor jullie bescherming?)**

Eind november werd bekend dat een deel van de compagnie naar Nieuw Guinea zou gaan. Dat was slikken en stikken. Ik was gewoon uitgezicht voor de klus. Er waren jongens die nog geruild hebben met elkaar. Sommigen wilden liever op Java blijven. Ik heb toen snel een kist gemaakt voor mijn spullen en de boel ingepakt.

Komt Pas Morgen

Via Batavia zijn we met de Waiwerang, een KPM boot, vertrokken naar Nieuw Guinea. Onderweg hebben we een keer heel slecht weer gehad. Werd mijn bed compleet ondergekotst door een inlandse vrouw die zeeziek was. Wij gingen als laatste van het schip af bij Nieuw Guinea. De andere groepen werden afgezet bij Fak Fak, Biak. Onze eigen aankomst op Nieuw Guinea was hemeltergend. Het was kerst, aan het eind van de middag. We werden met een sloep op het strand gezet met onze plunjebaal. Daar stond echter helemaal niemand op ons te wachten. Niemand was over onze aankomst ingelicht. We hadden gelukkig wel een kaarsje meegekregen! Dat weet ik nog.

Nadat de boot vertrokken was liepen we een stukje het oerwoud in op zoek naar mensen of in ieder geval een plek om te slapen. Vlakbij de plek waar wij aan land waren gezet vonden we bij een aantal bomen wat golfplaten. Die vormden een afdakje waar we onder konden liggen. Daar zijn we toen maar gaan slapen.

De volgende dag zei ik tegen Wilke, onze sergeant, de hoogste in rang van onze groep en een goede vriend van mij: 'Ga jij nog wat te eten regelen? We moeten wel eerst even wat eten.' maar dat stelde ook niet al teveel voor.

Wilke ging vervolgens op pad en kwam na een tijdje terug. Op zijn speurtocht naar voedsel had hij nog wat Niwin pakketten gevonden. Daarmee kon de eerste trek gestild worden.

Vervolgens zijn we verder gaan zoeken waar we Nederlanders konden vinden. Bij toeval liepen we de goede kant, richting Hollandia. Daar kregen we een plek aangewezen op een bestaand kamp. Dat zag er verder goed uit. We sliepen in een loods. We hadden een douche om ons te wassen. Alleen een normale wc ontbrak. Dat deden we gewoon in de kali.

Het was onze opdracht om een oud kamp die de Amerikanen achter hadden gelaten op te knappen. De barakken, nissing hutten noemden we die, hebben we opnieuw gestut aangezien de meeste scheef stonden. Eerst werd de nissinghut recht opgezet en gestut. Met lege, ronde oliedrums zorgden we ervoor dat ze een stevige fundering kregen. Die drums werden onder de barak geplaatst en volgestort met grind. Verder hebben we waterleidingen aangelegd en electriciteitsbedrading aangebracht.

Niets functioneerde op Nieuw Guinea: we hadden geen stromend water geen elektriciteit. Er was wel voldoende materiaal voorhanden omdat de Amerikanen van alles en nog wat achter hadden gelaten. De omgeving van Hollandia was vergeven van het Amerikaanse materiaal. Die hadden dit allemaal zo achter gelaten, in de haven, op het strand, in het oerwoud. Landingsboten lagen, nog deels in het water, half vergaan op het strand. Zo achtergelaten na de landing van de Amerikanen. Ergens in een baai lag nog een liberty schip. Voertuigen, motoren, aggregaten, koelkasten et cetera. Zelfs hele stapels schoenen vonden we ergens.

Deze waren totaal verrot

Verlaten Amerikaanse vliegtuigen kwam je soms in het oerwoud tegen. Ongelooflijk, wat een spullen stonden er. Het stond overal voor het grijpen. Het enige probleem waren de Papoea's en het klimaat. De Papoea's hadden van alles en nog wat, compleet willekeurig, van het materiaal gesloopt. Metertjes en klokjes waren verdwenen zodat een machine niet meer bruikbaar was. Bij sommige motoren hadden ze de bougies eruit gedraaid. In die gaten was vervolgens natuurlijk regenwater gestaan, dus die motoren waren compleet gesloopt en dus onbruikbaar geworden. Wat de Papoea's nog niet onder handen hadden genomen was door het tropische weer en de invloed van de zee onbruikbaar geworden. Er was nog wel wat bruikbaar, maar over het algemeen was alles gereed voor verschroting.

Uit de ruines hebben we nog wel een bruikbare truck gehaald. Dat was een geweldig groot voertuig met een hoge voorkant. Die werd 'Moeders angst' genoemd. Dat was met grote letters op de auto geschilderd. Die auto was onze blikvanger tijdens de parade op Konninginnedag. We hebben nog een startmotor van een dragline gevonden die nog bruikbaar was. Die hebben we ingebouwd in een bootje. Daar zijn we de baai mee op gegaan. Er lag echt van alles, overal verspreid op het eiland. Toon van de Bosch heeft nog een paar schoenen mee naar Nederland genomen. Een soort bergschoenen met puntige noppen.

We moesten ook bijna alles zelf regelen omdat er door de Nederlanders nog geen echt goed georganiseerd orgaan aanwezig was. Dat kwam pas later. Er waren al wel jongens van de Cie Mechanische Uitrusting. Die waren onder valse voorwendselen in dienst gekomen. Ze zouden nooit naar Indië gaan, was hen gezegd. Uiteindelijk zijn ze alsnog op Nieuw Guinea beland. Die zaten toen wij aankwamen zeker al een jaar op Nieuw Guinea. Ze woonden in Hollandia. Die groep repareerden de wegen bijvoorbeeld. Ze hebben eveneens greppels met hun draglines bij de weg gegraven.

Nadat ik een tijd in Hollandia aan het Amerikaanse kamp had gewerkt, werd ik, samen met twee anderen, aangewezen om bij een boer te gaan werken bij Rhijnauwen. Die andere jongens kwamen van Ifar. We moesten een omheining maken bij zijn veeboerderij. Dat was echter onbegonnen werk, zo groot moest die omheining worden. Er was tevens geen materiaal voor handen. We moesten dus uit boomstammen paaltjes maken. Die werden dan de grond in geslagen waarna we het prikkeldraad konden vastmaken. Daar kon je met drie man een paar jaar lang aan klussen. Het was misschien zelfs een project waarmee je je hele leven kon vullen. Ze hadden beter cowboys kunnen huren om die koeien in de gaten te houden.

Die boer bleek een vreselijke vent om mee samen te werken. Ik lag continu overhoop met hem.

Op een gegeven moment kwam er allemaal vee aan in Hollandia. Dat waren zijn koeien. Die moesten helemaal van Hollandia naar zijn boerderij lopen. Dat was een beste tippel. Die beesten kwamen compleet uitgewoond aan. Vervolgens werden zij met te korte touwen om hun nek aan een boom vastgebonden zodat zij niet weg zouden lopen. Dat was geen succes omdat zij zichzelf ophingen. In een poep en een scheet waren er zeven koeien dood. Het waren er zoveel tegelijkertijd dat we veel te veel vlees hadden. We hebben samen met wat inlanders een aantal koeien geslacht. We gingen als echte slagers aan de slag. We hebben staan hakken en scheuren aan die koeien. Het vet hebben we er bijvoorbeeld uitgehaald, een paar haasjes, een voorvoet en natuurlijk de lever en nieren. Daar hebben we een paar dagen flink van gegeten, samen met de inlanders. We hadden echter geen zout voor handen om vlees in te zouten zodat we het konden bewaren. Door een arts uit Ifar werd de rest van het vlees afgekeurd.

Om te voorkomen dat nog meer koeien zichzelf zouden verwurgen besloot de boer de koeien los te laten lopen. Dat was ook niet handig want de omheining was natuurlijk verre van gereed. Alleen de twee kreupele die erbij zaten verdwenen niet in het oerwoud. Hij loofde 100 gulden uit voor iedere koe die teruggebracht zou worden. Wij waren echt niet van plan om midden in de jungle naar zijn koeien te gaan lopen zoeken. Samen met de jongens heb ik er uiteindelijk wel een aantal gevangen voor hem. De belofte 100 gulden per koe is hij ons nog steeds schuldig. Wij zijn daarom gestopt met het vangen van koeien. Af en toe zagen we wel een Papoea langs lopen met een grote koeienbout over zijn schouder. Wisten we in ieder geval dat de koeien een goede bestemming kregen!

Ik was het op een gegeven moment helemaal zat daar. De boer zat ons continu achter de broek aan maar deed zelf niets. Hij roddelde tegen andere mensen over ons, deed beloftes en kwam die vervolgens niet na. Ik heb mijn beklag gedaan bij mijn luitenant. De boer deed eveneens zijn beklag over mij bij de luitenant. Die heeft deze verhalen bij de majoor gelegd. Toen de luitenant terugkwam, gaf hij aan dat het allemaal met een sisser zou aflopen. Ik heb later van de majoor tien dagen licht arrest gehad. **Had dit nu met deze kwestie te maken? Waarom dan straf?** Aangezien er verder toch niets te beleven viel had ik daar geen problemen mee.

Ik heb gewoon besloten dat we onze samenwerking met de boer zouden beëindigen. Vervolgens zijn we teruggegaan naar de rest van de groep (**waar zijn die jongens van Ifar heen gegaan?**). Daar heb ik gewoon de draad weer opgepakt. Het was stukken gezelliger om met de oude maten weer te werken: Broere, De Reus, Knol en Wilke. We hebben nog geulen gegraven langs de kant van de weg. Waterleidingen hebben we aangelegd. Regelmatig werden we ook ingezet om schepen te lossen. Ik heb heel wat balen cement van schepen op de kade gelegd.

Op een ochtend kwam een jongen van een andere groep bij ons langs. Of hij een hapje met ons mee kon eten tussen de middag. Geen probleem. Ik merkte op: ik lust er eigenlijk wel een pilsje bij. 'Een pilsje, een pilsje', zei hij, ik heb een hele vrachtwagen vol. Maar als dat bier nu eens niet op de plaats van bestemming aankomt', zei hij ineens. Hoe bedoel je dat, vroeg ik. Als ik daar nu niet aankom. Niet aankomen, je bent er nog niet eens geweest? Ik snapte eerst niet wat hij bedoelde maar nu begon het te dagen. Precies, zei hij. Nou, gooi ze dan maar hier eraf, achter onze loods. Hadden wij weer een poosje een natte bek. Nooit iemand die naar het bier heeft gevraagd. Nooit iemand die er wat van heeft gezegd. Ze wisten natuurlijk ook niet waar het gebleven was.

Op Nieuw Guinea maakten we gebruik van Indonesische jongens die bij ons als contract arbeider werkten. Die heetten de DETA Boys. Die wilden weg uit Indië. Ze hadden daar als kind reeds in de Jappenkampen gezeten. Dat was natuurlijk geen perfecte manier om op te groeien. Ze hadden nooit iets geleerd en tot dan toe nooit iets gedaan. Pas 16 jaar oud en nooit enige sturing gehad. Dat waren dan ook geen lekkere jongens. **Maar, hebben ze nu goed werk afgeleverd of alleen rotzooi?**

We zijn nog een keer op bezoek geweest in een Papoea dorp met een paar man. We waren bij een feestje van de zoon van 'de burgermeester'. Alles was keurig geregeld. Tafels gedekt, stoeltjes erbij. Tafelkleden van de United States Navy! Het waren allemaal Amerikaanse spullen. Die hadden de Papoea's allemaal weer ergens opgedoken. We hebben na afloop van het feest daar nog een nacht geslapen. Zat er de hele nacht een Papoea voor onze hut om ons te bewaken. Alle hutten stonden daar trouwens op palen. Leuk om daar een keer in geslapen te hebben.

We zijn teruggebracht met van die halve boomstammen. We hebben samen met de Papoea's geroeid in hun prauwen. In de grootste prauw zaten we wel met tien man. Dat was een prachtige belevenis.

We kwamen daar een tijdje later weer op bezoek met een paar andere mannen. Was alles een grote ruïne. Lag er gewoon een houten plank op de grond. Werden we geacht daar aan te gaan zitten. Zo leefden ze normaal. Voor de speciale gelegenheid van het feest was het dorp compleet opgetuigd.

Op Koninginnedag hebben we achteraf door hetgeen wij hadden gedaan ons problemen op de hals gehaald. Met de genie hadden wij de tribune voor de parade gebouwd. Wij hadden een hele gezellige dag gehad met parades, sportwedstrijden en 's avonds een feestje. De gouverneur van Nieuw Guinea, Van Baalen, was ook aanwezig. Op een gegeven moment had een van mijn mannen, Gerrit Knol, in de gaten dat de dochter van de gouverneur zich verveelde. Ik vertelde hem dat hij gewoon moest vragen of ze zin had om te dansen. Gerrit netjes naar de gouverneur toe om permissie te vragen met zijn dochter te dansen. Natuurlijk,

zei deze, dat is goed hoor jongen. Wij hebben vervolgens de hele avond gezellig met haar gedanst en gekletst.

Moesten wij de volgende dag bij de majoor op rapport komen, ik voorop. Wat was dat gisterenavond? Waarom ik niet goed gekleed was. Ik had een keurig wit pak laten maken met een wit petje. Dat was echter geen militair pak en dat kon niet. Ja, zei ik, u had toch opmerkingen over mijn militaire kleding, dat het kapot was en dat nergens knopen aan zaten. Volgende onderwerp: 'En jij delegeert al je geld naar huis. En je zuipt ook.' Had hij ook nog even allemaal uitgezocht. Ja, zei ik, ik krijg af en toe een pilsje aangeboden door de jongens.' Daar ging het hem echter niet om. De aap kwam al snel uit de mouw. 'Zou jij niet bij ons mijn hut op kunnen knappen?' 'Op kunnen knappen. Hoe bedoelt u?' Ja, zei hij, het ziet er allemaal niet goed uit, het is roestig en dergelijke. En jullie hebben dat al bij een aantal burgers gedaan, heb ik vernomen. Hij was dus goed op de hoogte van onze klussen. Ja, zei ik, dat zijn heel aardige mensen. Ik was hem even voor, toen ik zei dat hij in ieder geval zelf de spullen moest regelen. Als dat gelukt was 'zou ik kijken of iemand van ons genegen is om uw hut op te knappen'. Het is er nooit van gekomen.

Bij de burens van hem, burgers, hebben we het huis in die tijd mooi opgeknapt. Die man woonde in een huis tegen de heuvel. We hebben een grote koelcel gesloopt en deze in een kamer gebouwd. Hadden ze een lekkere koele kamer. We hebben voor een ander koelsysteem in het huis gezorgd met allerlei waterleidingen. We hebben tevens een schitterende kinderkamer gemaakt.

Met dat soort klussen heb ik een hoop geld verdiend en dat delegeerde ik naar huis. Jammer genoeg heb ik er geen rooie cent van terug gezien. Toen ik thuis kwam bleek mijn moeder alles opgemaakt te hebben. Dat waren de naweën van de oorlog. Mijn moeder heeft alles met mijn broers en zusters 'opgegeten'. Ze dacht dat het door mij gedelegeerde geld voor haar en de familie was.

Op 15 mei arriveerden mannen van de Prinses Irene Brigade. De commandant van deze eenheid was een kolonel. Die gaf ons de opdracht om wacht te gaan lopen. Dat heeft hij geweten. Tot nu toe hadden wij dat namelijk nog geen **wacht gelopen** op Nieuw Guinea. Er is in die tijd niets ernstigs of gevaarlijks gebeurd, noch was er iets gestolen, terwijl wij lagen te slapen. Ik zag daarom de noodzaak van de invoering van een wacht, 4 ½ maand na onze aankomst, niet in.

Bij de ingang van het kamp lag een brug waarover voertuigen en personeel het kamp konden bereiken. Kwam de eerste avond dat ik de wacht had het eerste clubje officieren in een jeep aanrijden. Toet-toet! 'Mag ik even uw papiertje dat u permissie had het kamp te verlaten. Anders kan u pas morgen naar binnen.' Ze hadden natuurlijk geen papiertje, want die werden niet uitgegeven. Maar ik was de commandant en ze konden mooi buiten het kamp overnachten. Dat waren de eersten die van 'de wachtcommandant' baalden.

In het wachthok stond slechts een kaars als verlichting. Dat ging helemaal nergens over. Ik ging die nacht samen met mijn collega een rondje lopen of het kamp. Ben ik langs de kolonel gelopen. Ik heb hem natuurlijk conform mijn plicht op de hoogte gesteld van het gebrekkige licht in het wachthok. Of hij dit misschien wilde inspecteren. Nou, hij zou zich aankleden. Witheet kwam hij het wachthok inspecteren. Ik liet hem de wapperende kaars zien en al het ongedierte dat hier omheen vloog. Ik zei dat dit toch geen manier was om de wacht goed te

laten draaien. 'Ik zorg dat daar verandering in komt', zei de kolonel. Dat was de laatste keer dat ik een wachtbeurt heb gedraaid.

We hebben nog wel een betonnen vloer aangelegd voor de mannen van de Irene brigade. Op de plek waar de keuken moest komen, daar waar ze hun aggregaat wilden zetten en voor de riolering, ergens achter op het kamp. We hadden daarvoor grind uit de rivier geschept en dat gebruikt om het beton aan te maken. Hadden we de vloer aangelegd, mooi afgesmeerd. Staan we nog even na te genieten van ons werk, begint de vloer op sommige plekken te bewegen. Bleken we heremietkreeftjes met het grind meegeschept te hebben. Die lieten één voor één hun gezicht weer zien. Cees Broere had er gelijk een baan bij, want hij moest steeds die kreeftjes doden en de vloer weer voorzichtig aanstrijken.

In Hollandia hebben we tot ons vertrek flink gewerkt aan het verbeteren van het Amerikaanse kampement. Ongeveer een maand voor ons vertrek hebben we bij de ingang van het kamp een verbeterde brug neergelegd. De oude leek meer op een slechte ladder met allerlei hobbels erin. De brug was dus onvoldoende vlak en aangezien er steeds meer auto's overheen reden was de bestaande situatie niet te handhaven. Met wat improviseren hebben we er een stevige brug neergelegd van een oude afzitter van een landings vaartuig.

Op 3 augustus zijn we met op de 'Waterman' gestapt. Toen we uit Hollandia vertrokken heb ik nog verschrikkelijk gelachen. Een Papoea vrouw liep met een grote draagtas om haar hoofd met daarin een baby en een biggetje. De baby kreeg te drinken uit de borst van de vrouw. Toen de baby genoeg had gedronken was het biggetje aan de beurt om van de moedermelk te genieten. Ik heb daar met verwondering naar staan kijken, ben er uiteindelijk bij gaan zitten en heb erg gelachen. Zoiets was op Nieuwe Guinea echter de normaalste zaak van de wereld.

Via Biak, Manokwari, Sorong en Makassar zijn we uiteindelijk in Soerabaja beland. In Soerabaja heb ik nog een maatje die ik kende van de Ambachtsschool opgezocht, Van De Nouland. Hij heeft mij de stad een beetje laten zien en onze bagage verzorgt.

Op 16 augustus zijn we vanuit Soerabaja naar Batavia vertrokken. De volgende dag kwamen we in Batavia aan. Daar hebben we nog een goede week doorgebracht in een kamp aan de Berenlaan, Vanuit die kampen gingen onze jongens op de boot, terug naar huis.

Voor ons was het echter nog niet zover. We gingen met de trein naar Bandoeng en van daaruit naar Tjimahi waar de rest van de compagnie zat. Het was leuk om oude bekenden als Piet van Raay en Rinus Soonius weer eens te spreken.

Op Nieuw Guinea hadden we reeds gehoord van het overlijden van Sld Kok. Nu hoorden we de uiteindelijke details. Kap De Beijl had voor Jan Derksen, de onfortuinlijke schutter, een andere functie geregeld. Hij is een tijdje de chauffeur van de kapitein geweest. Ik heb die jongen nog wel eens gesproken en gevraagd hoe het met hem ging. Het was duidelijk aan hem te merken dat hij het moeilijk had met de dood van Kok, en zijn bijdrage hierin.

Die laatste maand in Tjimahi heb ik niet veel meer gedaan. Het viel mij op dat sommigen zich ongestraft konden drukken van hun werkzaamheden. Het werk was niet belangrijk meer en dat wisten niet alleen de manschappen maar zowel de officieren als de onderofficieren. Enige vlijtigheid was over het algemeen meestal gericht op een aanvulling van het karige zakgeld.

De tweede week van september zijn we naar Batavia gereisd. Ik lag in kamp Tjililitan 2. Ik heb daar nog eens in de drie dagen wacht gelopen. Voor de rest was het wachten op het vertrek naar Nederland. Daar ben ik Piet van Nouwland weer tegengekomen. Na een volle maand wachten, en wachten duurt lang, zijn we uiteindelijk aan boord gestapt van de Nelly.

De Nelly was een oud Duits schip, overgenomen door de Noren en varend onder Panamese vlag. De bemanning bestond uit Italianen, Engelsen en Hollanders. Het was een redelijk ruim schip en het zag er goed uit. Toch was het moeilijk om een plaatsje te vinden om rustig een brief te schrijven.

Ik was ingedeeld bij de scheepspolitie, onder andere met Rinus Soonius. Rinus sliep op de kamer schuin tegenover mij. We liepen piketwacht, dag en nacht, per groep en per deel van het schip. Met de scheepspolitie liep ik rondes over het schip. Had je in ieder geval wat te doen.

Op de Nelly was geen echte eetzaal. We aten vaak gewoon aan dek van het schip. De keuken lag tevens, op zijn zachtst gezegd, wat ongelukkig. De keuken, inclusief het uitgifteluik van het eten, zaten helemaal beneden in het schip. Moesten we met ons blad met bord en alle andere waren de nauwe trappen op naar boven. Aangezien er regelmatig een stevige deining was, gebeurde het wel dat je met een bijna leeg dienblad bovenkwam. Kon het hele circus herhaald worden.

De Nelly had al een wereldreis gemaakt. Het schip was van Hamburg naar Nieuw Zeeland en Australië gevaren met immigranten. Daarna was ze naar Java doorgereisd om ons op te pikken. De goederen en het eten lag dan ook al maanden op het schip. De koelruimtes en de opslagruimtes roken vies, alsof de levensmiddelen aangetast waren. We kregen af en toe kip te eten. Die had al een wereldreis gemaakt. Dat was niet meer te eten.

Uiteindelijk kwamen we in Rotterdam aan en kon ik naar huis. Naar mijn familie en mijn vriendin. Ik kijk terug op een mooie diensttijd. Ik heb er helemaal geen spijt van. Ik heb er gewoon het beste van gemaakt. Je kon het ook met een chagrijnige smoel doen, maar dan wordt het helemaal niets. Ik heb in die tijd niets geleden of erge dingen meegemaakt. Praten met mijn kinderen doe ik er niet over. Ze tanen er niet naar.